

Wpływ czynników edukacyjnych, indywidualnych okoliczności i warunków społeczno-ekonomicznych na zjawisko przedwczesnego kończenia nauki

Przyczyny, dla których młodzi ludzie przedwcześnie kończą kształcenie i szkolenie, są bardzo indywidualne. Jednakże można określić pewne prawidłowości.

Przedwczesne kończenie nauki bardzo często jest związane z gorszą sytuacją społeczną i niskim poziomem wykształcenia otoczenia. Prawdopodobieństwo zakończenia kształcenia lub szkolenia przed ukończeniem szkoły ponadgimnazjalnej jest wyższe w przypadku dzieci słabo wykształconych rodziców. Wiąże się to zarówno z brakiem odpowiednich wzorców, nie pojmowaniem edukacji jako wartości, elementu mogącego podnieść jakość życia, jak też z finansową niemożnością zapewnienia dziecku odpowiedniego startu już na etapie edukacji przedszkolnej czy wsparcia w przypadku problemów z nauką. W szczególności problem ten dotyczy dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, z tzw. marginesu społecznego czy objętych opieką socjalną.

Kolejną grupą społeczną, którą zjawisko przedwczesnego kończenia nauki dotyka szczególnie silnie są osoby niepełnosprawne fizycznie lub umysłowo lub o specjalnych potrzebach edukacyjnych¹. Powodem może być pogarszający się stan zdrowia uniemożliwiający dalszą naukę, niemożność rodziców lub opiekunów zapewnienia dostępu do edukacji bądź też brak motywacji związany z wątpliwościami co do możliwości znalezienia pracy i posiadaniem renty inwalidzkiej.

Ponieważ młodzież wywodząca się ze środowisk migracyjnych często jest w gorszej sytuacji społecznoekonomicznej, średni odsetek osób przedwcześnie kończących naukę jest dwukrotnie wyższy niż u młodzieży autochtonicznej (w 2009 r. w Europie 26,4 % vs. 13,1 %)². Odsetek jest jeszcze wyższy wśród Romów, którzy są najbardziej wykluczoną grupą społeczną. Takie grupy zwykle otrzymują słabsze wsparcie ze strony rodziny, doświadczają dyskryminacji w ramach systemu edukacyjnego i mają bardziej ograniczony dostęp do możliwości nieformalnego i pozaformalnego uczenia się poza obowiązkowym systemem szkolnym.

Na uwagę zasługuje też rozważenie zjawiska przedwczesnego kończenia nauki w kontekście płci. W UE problem ten dotyczy 16,3 % chłopców i 12,5 % dziewcząt². Na etapie obowiązku szkolnego chłopcy częściej niż dziewczęta mają trudności z dostosowaniem się do środowiska szkolnego i zazwyczaj osiągają gorsze wyniki. Chłopców jest więcej wśród uczniów niepełnosprawnych(61 %) i częściej przejawiają oni problemy emocjonalne i związane z dyscypliną, oraz specyficzne trudności w nauce (65 %)³.

Przedwczesne kończenie nauki nie jest wynikiem jednorazowej decyzji, ale procesu, który często rozpoczyna się już w szkole podstawowej wraz z pierwszymi niepowodzeniami szkolnymi i postępującym poczuciem wyobcowania w szkole. Zmiana szkoły lub przechodzenie na kolejny poziom edukacji są szczególnie trudnymi momentami dla uczniów zagrożonych przedwczesnym zakończeniem nauki. Niepowodzenia szkolne i brak odpowiedniego wsparcia psychologicznego i edukacyjnego mogą zaowocować u młodego

¹ „Aktywne włączenie młodzieży niepełnosprawnej lub z problemami zdrowotnymi. Dokument informacyjny”, Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy, 2010.

² Eurostat, LFS 2010 r.

³ Dane dotyczą 2008 r., SEC(2009) 1616, s. 85.

człowieka decyzją o porzuceniu szkoły. Również niedostosowanie programów edukacyjnych do potrzeb rynku pracy i brak perspektyw na zatrudnienie może zwiększyć ryzyko rezygnacji z wybranej ścieżki edukacyjnej.

Materiał opracowany w ramach projektu transferu innowacji „RESIST – retaining students in school together” współfinansowanego przez UE w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”.